

УДК 378.134

DOI: 10.31376/2410-0897-2024-3-56-92-97

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЕРЕД СТАРШОКЛАСНИКІВ

Муковоз Микола Сергійович
аспірант

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка,
e-mail: globys28a@gmail.com
ORCID ID: 0009-0009-7311-7369

У статті, спираючись на узагальнення наявних підходів, автор пропонує власні визначення педагогічних умов, необхідних для формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до здійснення профорієнтаційної діяльності серед старшокласників у процесі їхньої фахової підготовки. Особливу увагу приділено комплексному підходу до визначення умов, які сприяють розвитку професійної мотивації та готовності майбутніх педагогів до ефективного проведення профорієнтаційної роботи з учнями старших класів. Готовність майбутніх педагогів професійного навчання до профорієнтаційної діяльності зі старшокласниками розглядається крізь призму системи фахової підготовки. Підкреслюється, що для успішної реалізації соціального завдання з ознайомлення старшокласників із сучасними професіями педагог повинен володіти спеціальними профорієнтаційними знаннями та вміннями, що забезпечують ефективність цієї роботи. Водночас відзначено, що в процесі навчання студенти педагогічних спеціальностей часто недостатньо опановують освітні матеріали, пов'язані з майбутньою профорієнтаційною діяльністю, що ускладнює їхню підготовку до виконання цього завдання.

Ключові слова: майбутні педагоги професійного навчання, готовність до профорієнтаційної діяльності, педагогічні умови, фахова підготовка.

Постановка проблеми. Глобальні трансформації у світовій економіці демонструють, що конкурентоспроможність держави все більше залежить від людських ресурсів необхідної кількості та якості, а не від природних або фінансових факторів. Людський капітал, оснащений відповідними знаннями, навичками та вміннями, надає країні численні переваги в умовах високої конкуренції на ринку праці. Важливу роль у формуванні висококваліфікованого кадрового потенціалу відіграє профорієнтаційна діяльність, спрямована на учнів закладів загальної середньої освіти.

Ця діяльність допомагає молоді розвинути навички професійного самовизначення, сприяє самостійному й усвідомленому вибору майбутньої професії з урахуванням їхніх здібностей, інтересів, індивідуальних особливостей і поточної ситуації на ринку праці. Завдяки цьому підходу учні отримують можливість не лише знайти своє місце в професійному середовищі, а й повноцінно реалізувати свій потенціал у майбутній професійній діяльності.

Якість профорієнтаційної роботи значною мірою залежить від рівня професійної підготовки педагогічних фахівців, адже саме вони здійснюють значний вплив на розвиток самосвідомості учнів, формування їхніх поглядів на певні навчальні предмети, а також проводять оцінку здібностей та обирають методи, що сприятимуть їх розвитку. Тому педагог повинен бути не лише фахівцем у викладанні предметів, але й добре орієнтуватися у сучасних досягненнях науки та дидактики, вміти застосовувати ці знання в освітньому процесі, глибоко розуміти сучасний світ професій та вміти визначати індивідуальну освітню траєкторію учня.

Особливу роль відіграє створення сприятливих умов для формування готовності старшокласників до професійного самовизначення, відповідно до їхніх інтересів, можливостей та прагнень. У зв'язку з цим виникає необхідність формування у майбутніх педагогічних фахівців готовності до профорієнтації, зокрема серед педагогів професійного навчання, як важливої частини загальної підготовки.

Це вимагає розроблення та реалізації ефективних педагогічних умов, які сприятимуть успішному формуванню такої готовності, що забезпечить майбутнім педагогам можливість допомагати учням у здійсненні свідомого професійного вибору та визначенні життєвого шляху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми визначення педагогічних умов розглядалися у роботах таких науковців, як А. Алексюк, А. Ашерів, О. Белкін, В. Безлюдна, О. Городиська, В. Зінченко, Є. Іванченко, Н. Іполітова, Н. Кузьміна, І. Мороз, В. Нестеров, С. Погребняк, І. Раченко, Л. Сподін, В. Стасюк, Н. Стеріхова, І. Харламов, Н. Яковлева та інші.

Останнім часом зросла актуальність досліджень з визначення й обґрунтування педагогічних умов. Вагомий внесок у цю галузь зробили Н. Баловсяк, В. Гаврилюк, Д. Горобець, О. Куклін, І. Серєда, Б. Чижевський та інші.

Шляхи підготовки студентів до профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти розробляли такі дослідники, як В. Андарало, М. Благінін, Г. Бондаренко, К. Жубаєв, С. Золотухіна,

В. Зінченко, Х. Процко, В. Романчук, М. Свіржевський, Б. Федоришин, В. Харламенко, Н. Ховрич, Н. Шадієв, Л. Шмигірілова, М. Чіталін, І. Чорна, М. Янцур та інші.

Науковий інтерес становлять також дослідження, що стосуються підготовки майбутніх педагогічних фахівців до профорієнтаційної роботи, проведені Т. Борисовою, С. Клімовим, І. Назімовим, Є. Павлютенковим, Н. Пономарьовою, Б. Федорішиним, С. Чистяковою, Х. Процко, В. Харламенко, І. Чорною, М. Чумаком та іншими.

Однак, попри значні наукові здобутки в цих напрямках, питання виявлення й обґрунтування педагогічних умов, необхідних для формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до профорієнтаційної діяльності серед старшокласників, досі залишається недостатньо дослідженим і потребує глибшого осмислення та практичного вирішення.

Мета статті – виявлення та обґрунтування комплексу педагогічних умов формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до профорієнтаційної діяльності серед старшокласників у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. У психолого-педагогічній літературі професійну орієнтацію визначають по-різному, що свідчить про її багатогранність. Часто вона розглядається як процес ознайомлення молоді з різноманітними професіями, формування професійних інтересів і спрямувань. Проте практика доводить, що обмежувати профорієнтацію лише ознайомленням з професіями та розвитком інтересів недостатньо для свідомого вибору професійного шляху. Навіть якщо молодь обізнана з багатьма професіями й відчуває до деяких з них інтерес, це не гарантує, що вибір буде відповідати її здібностям і потребам. Процес вибору професії є складною психологічною дією, що вимагає зваженого підходу, передбачення наслідків і розуміння перспектив. Це особливо важливо, адже професія є не просто зайнятістю, а довготривалою діяльністю, що висуває конкретні вимоги до фізичних і психологічних якостей особистості. Відтак, професійна орієнтація має на меті не лише інформування, але й допомогу у формуванні здатності до правильного, відповідального вибору, що відповідатиме вимогам майбутньої кваліфікованої праці [3].

У психолого-педагогічних дослідженнях професійна орієнтація трактується багатогранно, відображаючи її різні аспекти та важливість. Переважно вона постає як комплекс заходів, спрямованих на ознайомлення молоді з різноманітними професіями, формування в них професійних інтересів та орієнтирів. Однак практичний досвід свідчить, що для свідомого та обґрунтованого професійного вибору недостатньо лише надати молоді інформацію про професії та допомогти у розвитку відповідних інтересів. Навіть добре обізнані про професії та схильні до деяких з них, молоді люди не завжди здатні здійснити вибір, який відповідатиме їхнім здібностям, інтересам та реальним потребам.

Вибір професії – це складний психологічний процес, який потребує глибокого аналізу, розуміння довготривалих наслідків та усвідомлення перспектив. Це має особливе значення, адже професія – це не лише заняття, а й сфера тривалої діяльності, що вимагає певних фізичних, психологічних та особистісних якостей. Таким чином, професійна орієнтація має на меті не тільки інформування, а й підтримку у формуванні здатності до відповідального та свідомого вибору, який відповідатиме вимогам майбутньої кваліфікованої праці і дозволить молоді успішно реалізувати себе у професійному житті [2].

У педагогічному контексті категорія «умова» застосовується до різних процесів, включаючи педагогічні та організаційно-педагогічні. Словник-довідник з професійної педагогіки визначає педагогічні умови як специфічні обставини, які впливають на цілісний продуктивний освітній процес професійної підготовки фахівців. Ці умови формуються в результаті активності особистості або групи людей, що забезпечує динаміку та результативність навчального процесу. Таким чином, педагогічні умови є невід'ємною складовою для створення ефективного освітнього середовища, яке сприяє розвитку професійних компетентностей у студентів [5].

Педагогічні умови – це сукупність обставин, що забезпечують повноцінний та ефективний перебіг педагогічного процесу, спрямованого на професійну підготовку фахівців. Ці умови включають різні фактори та ресурси, які сприяють формуванню необхідних знань, умінь та навичок у майбутніх спеціалістів. Важливим аспектом є їхня роль у створенні середовища, що стимулює активність як окремої особистості, так і групи, що дозволяє досягти високої результативності навчального процесу через взаємодію, підтримку і колективну діяльність [4].

І. Буцник трактує педагогічні умови як цілеспрямовано організовані обставини в освітньому процесі, що формуються завдяки впливу певних спеціально відібраних факторів на особистість. Ці умови створюються з метою досягнення конкретних освітніх цілей і забезпечення оптимального розвитку особистості, сприяючи її активному залученню до освітнього процесу й ефективному засвоєнню знань та навичок у контрольованому педагогічному середовищі [1].

Отже, аналіз сутнісних характеристик розглядової дефініції дозволяє зробити висновок, що в

науково-педагогічних дослідженнях педагогічні умови виступають як важлива складова організації освітньої діяльності, яка визначає ефективність професійної діяльності педагога. Ці умови не лише впливають на освітній процес, а й формують цілісну науково-методичну систему, що відповідає сучасним вимогам нової парадигми освіти. Вони сприяють інтеграції різних аспектів освітнього процесу, забезпечуючи глибше засвоєння знань і розвиток навичок учнів. Таким чином, педагогічні умови стають основою для успішного впровадження інноваційних підходів у навчання та розвитку учнів у контексті професійної орієнтації.

Правильно визначені педагогічні умови становлять сукупність, яка включає в себе кілька ключових компонентів:

1. Об'єктивні можливості: це змістове наповнення навчання, методи, обрані на основі результативності, організаційні форми, а також здатності учнів, які забезпечують ефективне виконання навчальних завдань. Ці елементи формують основу для успішного досягнення поставлених цілей у освітньому процесі.

2. Внутрішні параметри та зовнішні характеристики: це аспекти, які забезпечують високу результативність освітнього процесу, відповідно до психолого-педагогічних критеріїв оптимальності. Вони включають в себе індивідуальні особливості учнів, психологічні фактори, а також зовнішні умови навчального середовища, які взаємодіють один з одним для створення сприятливих умов для навчання.

Водночас педагогічні умови, які сприяють формуванню готовності до профорієнтаційної роботи, можна визначити як ключові фактори, що забезпечують успішність та ефективність розвитку в них мотиваційного, когнітивного та операційного компонентів цієї діяльності.

Ці умови охоплюють різноманітні аспекти, які впливають на готовність майбутніх педагогів професійного навчання, забезпечуючи інтеграцію знань, навичок та особистісних якостей, необхідних для професійної діяльності.

На основі детального аналізу наукових літературних джерел, змісту навчальних програм та результатів власних досліджень ми виділили кілька основних педагогічних умов та засобів. Ці елементи сприяють формуванню у майбутніх педагогів професійного навчання готовності до профорієнтаційної роботи.

Упровадження інноваційних технологій в освітній процес є ключовим елементом, який дозволяє забезпечити студентів закладів вищої освіти знаннями про специфіку профорієнтаційної роботи в школі. Ця педагогічна умова реалізується в контексті вищої освіти через детальний аналіз навчальних програм дисциплін, що входять до циклів психолого-педагогічної та професійної підготовки. У процесі цього аналізу важливо зосередити увагу на навчальних дисциплінах та формах освітньої діяльності, які здатні найбільш ефективно висвітлювати питання, пов'язані з особливостями проведення профорієнтаційної роботи серед старшокласників.

Зокрема, варто акцентувати увагу на інтерактивних методах навчання, які стимулюють активну участь студентів і заохочують їх до самостійного дослідження теми профорієнтації. Це можуть бути семіари, практичні заняття, проекти, а також обговорення кейсів, що ілюструють успішні практики профорієнтаційної роботи. Крім того, важливо інтегрувати до навчального процесу елементи міждисциплінарного підходу, які дозволять студентам зв'язати теоретичні знання з реальними практичними ситуаціями, що виникають у закладах середньої освіти.

Завдяки реалізації цієї умови, студенти зможуть не лише отримати глибокі знання в сфері профорієнтації, а й розвинути необхідні навички для її ефективного впровадження у практику. Це, в свою чергу, підвищить рівень їхньої професійної підготовки та готовності до роботи в освітніх закладах, що, зрештою, дозволить досягти високих показників у формуванні профорієнтаційних знань у майбутніх учителів.

Забезпечення розуміння студентами важливості профорієнтаційної роботи у їхній майбутній професійній діяльності є ключовим аспектом, який впливає як на реалізацію потенціалу особистості, так і на задоволення потреб регіону та країни в цілому. Педагогічні фахівці виконують роль з'єднуючих ланок, які здатні ознайомити учнів з омріяними та затребуваними на ринку праці сучасними професіями.

Для того щоб створити таке усвідомлення, важливо організувати в закладах вищої освіти серію спеціальних освітньо-профорієнтаційних тренінгів. Ці тренінги повинні сприяти оволодінню майбутніми педагогами професійного навчання профорієнтаційними технологіями, які на педагогічному та психологічному рівнях дозволять у недалекому майбутньому донести до свідомості учнів необхідну інформацію.

У навчальному процесі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання особливу увагу слід приділити цій складовій. Наприклад, вивчаючи дисципліну з профорієнтації та методики профорієнтаційної роботи, студенти отримують знання про методи, засоби, форми та різновиди

профорієнтаційної діяльності. Це формує в них цілісне розуміння для проведення успішної профорієнтації учнів щодо сучасних професій.

Здобуті знання з методики впровадження освітніх технологій, поєднані з набутими профорієнтаційними навичками, успішно реалізуються студентами під час педагогічної практики. Таким чином, майбутні педагоги професійного навчання стають не лише фахівцями у своїй галузі, але й важливими партнерами у формуванні професійної орієнтації молоді, що, в свою чергу, сприяє розвитку освітньої системи та економіки країни в цілому.

Поєднання зусиль викладачів фахових психолого-педагогічних і методично-технологічних дисциплін для формування готовності студентів до спільної профорієнтаційної роботи є важливою умовою забезпечення комплексності профорієнтаційного впливу та його ефективної реалізації у практиці закладів вищої освіти.

З огляду на те, що підготовка педагога професійного навчання є цілісним процесом, розподіл на окремі предметні сфери є досить умовним. Це ускладнює забезпечення міжкафедральної взаємодії викладачів, оскільки для успішної координації необхідні зусилля з боку навчально-методичного відділу, деканату та самих викладачів.

Формування завдань профорієнтаційного характеру під час проходження педагогічної практики є важливим аспектом підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Ця четверта умова реалізується безпосередньо в процесі педагогічної практики разом із педагогічним фахівцем, до якого прикріплений практикант. Протягом практики студенту-майбутньому вчителю доцільно скласти комплекс завдань, що сприяють вивченню ставлення учнів до можливостей подальшого навчання та кар'єрного професійного зростання.

Перелік таких завдань може бути досить широким і різноманітним. Він може включати профорієнтаційне анкетування та тестування, організацію зустрічей із представниками різних професій, екскурсії в організації або на виробництво з метою профорієнтації, а також проведення інтелектуальних ігор, професійно-практичних ігор, вікторин і конкурсів. Крім того, доцільно організовувати загальні виховні, спортивні та інформаційні профорієнтаційні заходи, які сприяють усвідомленому та самостійному вибору майбутньої професії.

Виконання цих заходів дозволяє старшокласникам зрозуміти, що навчання в закладі загальної середньої освіти може бути не лише корисним, а й цікавим, творчим та продуктивним. Отримані знання допоможуть учням у подальшому навчанні, кар'єрному зростанні, а також у підприємницькій діяльності, що, в свою чергу, наблизить їх до здійснення професійних мрій.

Таким чином, формування профорієнтаційних завдань під час педагогічної практики не лише розширює професійний горизонт здобувачів освіти, але й допомагає учням усвідомити власні цілі та можливості, що є критично важливим для їхнього майбутнього. Цей підхід сприяє розвитку у школярів мотивації до навчання та відкриває нові горизонти для їх професійного самовизначення.

Залучення студентів до організації спільної роботи між школою та профорієнтаційними організаціями (біржі праці, центри профорієнтації) та закладами професійної освіти, є важливою умовою, яка реалізується під час безперервної педагогічної практики. Ця спільна діяльність може проявлятися в різних формах, зокрема у створенні спільних гуртків, організації зустрічей із викладачами професійно-технічних училищ, ліцеїв, коледжів та закладів вищої освіти.

Крім того, доцільно організувати спільний вебсайт для обміну інформацією, проводити спортивні змагання, реалізовувати учнівські бізнес-проекти та соціальні ініціативи, а також організувати виставки творчих робіт. Вечори-зустрічі різних поколінь, наприклад, на тему «Професія моїх дідусів і бабусь, батьків та знайомих», можуть стати цікавою платформою для обміну досвідом. Також важливими є відвідування учнями Днів відкритих дверей, а також участь у «Ярмарках професій», організованих спільно з центрами зайнятості, волонтерська діяльність та інші заходи.

Цей інтеграційний підхід не лише сприяє розвитку професійних навичок студентів, а й зміцнює зв'язок між школою та освітніми закладами, створюючи сприятливе середовище для професійного самовизначення учнів. Таким чином, залучення студентів до спільної роботи є важливим кроком до реалізації їхніх професійних амбіцій та цілей, забезпечуючи їх усвідомлене та активне ставлення до вибору майбутньої кар'єри.

На сьогоднішній день поняття «професійне самовизначення особистості» стало центральним у сфері профорієнтації, оскільки воно є як важливим процесом, так і ключовим результатом у формуванні готовності старшокласників до самостійного планування, коригування та реалізації своїх освітніх і професійних перспектив. Цей процес має велике значення, адже від нього залежить успішність молоді в їх подальшій кар'єрі.

У цьому контексті важливою є роль психолого-педагогічної підтримки професійного

самовизначення учнів загальноосвітніх закладів. Педагогічна підтримка має на меті активну взаємодію педагогів зі старшокласниками, сприяючи їх особистісному розвитку, соціальній адаптації, прийняттю обґрунтованих рішень щодо вибору професійної діяльності та самоствердженню в обраній сфері.

Складовими елементами цієї підтримки є професійна орієнтація, що охоплює п'ять основних напрямів: професійне інформування, професійну агітацію, професійну освіту, професійну діагностику та професійне консультування. Особливу увагу слід звернути на професійну орієнтацію молоді, яка реалізується протягом усіх років навчання у школі. Цей комплекс заходів включає психолого-педагогічні ініціативи, які допомагають учням у виборі професії, урахування їхніх бажань, нахили, здібності та потреби сучасного ринку праці.

Основні напрями профорієнтаційної роботи у школі охоплюють професійне інформування, виховання, консультування та діагностику. У сучасному розумінні профорієнтаційна діяльність спрямована на формування у старшокласників універсальних якостей, які дозволяють їм здійснювати усвідомлений професійний вибір, бути відповідальними за свої рішення та залишатися професійно мобільними у динамічному світі праці.

Таким чином, ефективна профорієнтаційна робота, що ґрунтується на інтеграції психолого-педагогічних аспектів, є невід'ємною частиною освітнього процесу, яка сприяє формуванню усвідомленої та активної життєвої позиції старшокласників у виборі їхнього професійного шляху. Це не лише допомагає учням зрозуміти свої сильні сторони, але й підвищує їхню впевненість у власних силах, що, в свою чергу, сприяє успішній адаптації до реалій сучасного світу праці.

Висновки. Отже, на готовність майбутніх педагогів професійного навчання до проведення профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти впливає комплекс педагогічних умов.

Крім того, важливим є вміння педагогічних фахівців співвідносити вимоги професій з індивідуальними якостями учнів, щоб допомогти їм усвідомити свої сильні та слабкі сторони. Вони також мають навчати учнів здійснювати критичний аналіз своїх особистісних можливостей і здібностей, що є важливим для правильного вибору майбутньої професії.

Подальші дослідження в цій сфері можуть зосередитися на пошуку нових методів і підходів до підготовки майбутніх педагогів професійного навчання до профорієнтаційної роботи. Це може включати розроблення спеціалізованих програм, тренінгів та семінарів, які нададуть необхідні знання та навички для ефективної роботи з учнями у сфері професійного самовизначення. У результаті цього педагоги зможуть більш якісно виконувати свою роль у процесі профорієнтації, що, у свою чергу, позитивно вплине на підготовку молоді до їхньої майбутньої професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Буцик І. М. Методична система розвитку дослідницької компетентності майбутніх фахівців з агроінженерії у процесі вивчення сільськогосподарських дисциплін : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ : Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2021. 48 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
3. Кашкар'ова Л. Р. Профорієнтація та профвідбір : навчально-методичний комплекс для студентів, що навчаються за спеціальністю «Практична психологія». 2-ге вид. Бердянськ : БДПУ, 2012. 197 с.
4. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови» : практ. посібник. Львів : ЛДУБЖД, 2018. 88 с.
5. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред. А. В. Семенова. Одеса : Пальміра, 2006. 364 с.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING THE READINESS OF FUTURE VOCATIONAL EDUCATION TEACHERS FOR CAREER GUIDANCE ACTIVITIES AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS

Mukovoz Mykola

Postgraduate Student

Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The quality and effectiveness of career guidance work depend on the level of career guidance competence of educators. Therefore, vocational education teachers need to be well-oriented in the modern world of professions and methods of career guidance. In this regard, there is a necessity to develop future educators' readiness for career guidance. This requires the development and implementation of effective pedagogical conditions that will contribute to successfully fostering such readiness.*

Purpose – *justification of a set of pedagogical conditions that ensure the formation of readiness among future vocational education teachers for career guidance work with high school students..*

Methods: *analysis of practical problem, recent researches and publications; generalization of the results of the study.*

Results. *It is emphasized that, to successfully fulfill the social responsibility of familiarizing high school students with modern professions, a teacher must possess specific career guidance knowledge and skills that enhance the effectiveness of this work. At the same time, it is noted that students in pedagogical specialties often lack sufficient mastery of educational materials related to future career guidance activities, complicating their preparation for this task.*

The simultaneous implementation of effective pedagogical conditions in the educational process contributes not only to the qualitative content and methodological enrichment but also to the optimization of the training process for future vocational education teachers for career guidance activities. It is demonstrated that such pedagogical conditions are aimed at developing career-oriented thinking, supporting the professional and personal formation of future teachers, and equipping them with the necessary competence-based knowledge and practical skills for effective career guidance work.

Originality. *The readiness of future vocational education teachers for career guidance activities with high school students is examined through the lens of the professional training system.*

Conclusion. *The formation of the professional orientation competence of vocational education teachers is achieved under the following conditions: the implementation of innovative technologies in the educational process; ensuring students understand the importance of vocational orientation work; combining the efforts of teachers from all disciplines; the realization of tasks of a vocational orientation nature during pedagogical practice; and involving students in organizing collaborative work between schools, vocational orientation organizations, and vocational education institutions*

Key words: *future vocational education teachers, readiness for career guidance activities, pedagogical conditions, professional training.*

References

1. Butsyk, I. M. (2021). *Metodychna systema rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv z ahroinzhenierii u protsesi vyvchennia silskohospodarskykh dystsyplin* [A methodical system for the development of research competence of future specialists in agricultural engineering in the process of studying agricultural disciplines]. Kyiv: Natsionalnyi universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. [in Ukrainian].
2. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [The great interpretive dictionary of modern Ukrainian language]. (2009). K. Irpin: VTF, «Perun». [in Ukrainian].
3. Kashkarova, L. R. (2012). *Proforiientatsiia ta profvidbir* [Vocational guidance and professional selection]. Berdiansk: BSPU. [in Ukrainian].
4. Lytvyn, A. V. (2018). *Metodolohichni zasady poniattia «pedahohichni umovy»* [Methodological principles of the concept of «pedagogical conditions»]: a practical guide. Lviv: LDUBZhD. [in Ukrainian].
5. *Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* [Dictionary and reference book on professional pedagogy]. (2006) . Odesa: Palmira. [in Ukrainian].

Отримано редакцією 29.11.2024 р.